

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/316468312>

Perceived Quality of Life among School Managers (Okul Yöneticilerinde Algılanan Yaşam Kalitesi)

Article · April 2017

DOI: 10.21547/jss.281655

CITATIONS

0

READS

37

3 authors, including:

Abdurrahman Ekinci

Mardin Artuklu Üniversitesi

17 PUBLICATIONS 11 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Halis Sakız

Mardin Artuklu Üniversitesi

40 PUBLICATIONS 89 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Does disability matter in counselling? Views of counsellors with visual disabilities and their clients [View project](#)

endocardit [View project](#)

Okul Yöneticilerinde Algılanan Yaşam Kalitesi Perceived Quality of Life Among School Managers

Abdurrahman EKİNCİ*

Halis SAKIZ**

Recep BİNDAK***

Özet

Bu makale Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görev yapmakta olan 127 okul yöneticisinin yaşam kalitesini çeşitli değişkenler açısından inceleyen bir araştırma bulgularından yola çıkılarak yazılmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesine dair kendi görüşleri, Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL-BREF) Türkçe formu kullanılarak alınmıştır. Araştırmada nicel desen kullanılmış ve analizler betimsel istatistik ve fark testleri (t-testi) ve korelasyon testi (Pearson) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, (i) okul yöneticilerinin yaşam kalitelerinin hem toplamda hem de çevresel, psikolojik, fiziksel ve sosyal ilişkiler alanlarında ortalamanın üstünde olduğunu, (ii) yaşam kalitesi puanlarının medeni durum, deneyim, çalışılan okulların öğrenci ile öğretmen sayıları gibi değişkenlere bağlı olarak anlamlı farklılıklar içerdiğini ve (iii) yaşam kalitesi alanlarının tümünün birbiriyle anlamlı ilişkilere sahip olduğunu göstermiştir. Araştırma sonucunda, okul yöneticilerinin okullarında nitelikli eğitim sunulması sürecini yönetmeleri için kendi yaşam kalitelerinin düzeyini anlama ve ihtiyaç duyulan alanlarda iyileştirilmesinin bir gereklilik olduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul yöneticileri, yaşam kalitesi, tarama çalışması, demografik değişkenler

Abstract

This article reports findings of a study which investigated the quality of life of 127 school managers working in the South East region of Turkey. Self-reports of school managers were collected via World Health Organization Quality of Life Measure (WHOQOL-BREF) Turkish Form. Quantitative design was utilized and analysis was conducted through descriptive statistics, difference (t-test) and correlation (Pearson) tests. Findings showed that (i) managers had over-average quality of life scores in the total scale as well as in environmental, psychological, physical and social relational dimensions; (ii) quality of life scores differed significantly in terms of variables such as marital status, experience and number of students and teachers in schools; and (iii) significant relationships were found among dimensions of the quality of life measure. We suggest that school managers’ quality of life should be improved if the aim is to help them provide education of good quality in their schools.

Keywords: School managers, quality of life, descriptive study, demographic variables

Giriş

Okullar, bir ülkede bireylerin gelişim ve öğrenmesine yönelik amaçların somut etkinlikler yoluyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı kurumlardır. Okulların bireylere etkili bir eğitim sunarak gelişim ve öğrenmelerini sağlamaya çalışması toplumun geleceğini doğrudan etkiler. Okulların kurumsal iklimi ve her birine özgü kültürü, okul içinde gerçekleşen uygulamaları doğrudan etkiler. Ancak okulların iklimini, kültürünü ve diğer paydaşların davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan biri okul yöneticilerinin tutumları, yeterlilikleri, inançları ve uygulamalarıdır (Praisner, 2003). Lambert vd. (1995, s.32) okul yöneticilerinin etkili okul liderliği yapabildiği durumlarda okullarda ortak bir amaca yönelik çalışılabilmesi için tüm paydaşların cesaretlendiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, okul yöneticileri çalışanlar arasında etkili işbirliğini yönlendirebilir ve ortak değerler yönünde çalışmalarını kolaylaştırabilir (Memduhoğlu, 2007, s.87; Özdemir ve Yirci, 2015).

Okul yöneticilerinden etkili okul yöneticiliği ve liderliği beklerken çoğu zaman görmezden gelinen bir durum, okul yöneticilerinin bu beklentileri yerine getirebilmelerine olanak sağlayacak yaşam kalitelerinin düzeyidir. Yaşam kalitesi genel olarak bireylerin psikolojik, fiziksel, çevresel ve sosyal alanlarda iyi olma durumlarını betimleyen genel bir kavramdır. Özel hayatlarında etkili olan ve mesleki deneyimlerine yansıyan birtakım etmenler,

*Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, aekinci74@yahoo.com

**Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, halissakiz@artuklu.edu.tr

***Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, recepbindak@yahoo.com.

okullarda sayısı ve ihtiyaçları sürekli artma eğiliminde olan öğrenci nüfusu, okul sisteminin çok paydaşlı ve bürokratik yapısı, yöneticilik mesleğinin doğasında var olan zorluklar ve okulları yönetmenin gerektirdiği üst düzey yeterlilik çoğu zaman okul yöneticilerinin yaşam kalitelerinin düşmesine ve kendilerinden beklenen yönetsel etkinlikleri yerine getirememelerine sebep olabilmektedir (Louis, 1998). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, okul yöneticilerinin psikolojik, fiziksel, sosyal ve çevresel alanlar gibi farklı boyutlarda yaşam kalitelerinin araştırılmasının önemi bir ihtiyaç olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, mevcut literatürde okul yöneticilerinin yaşam kalitelerini inceleyen bir çalışma bulunmaması da bu araştırmanın hem kuramsal hem de metodolojik anlamda önemli bir açığı kapatabilecek nitelikte olduğunu göstermektedir.

Okul Yönetimi

Okulların, eğitim sisteminde belirlenen amaçlara ulaşım ulaşmadığı veya eğitim ve öğretimde ne kadar etkili olduğu, bu okulların nasıl yönetildiği ile doğrudan ilişkilidir (Memduhoğlu, 2007, s.87). Okulların nasıl yönetildiği genel olarak okulun etkili bir öğrenme merkezi haline getirilme düzeyi ile öğrencilerin bilgi, beceri ve arzu edilen davranışlarının niteliği çerçevesinde değerlendirilir. Örneğin Purkey ve Smith (1983) başarılı bir şekilde yönetilen bir okulda okul yöneticilerinin sosyal ilişkiler, motivasyon ve yetkinlik bakımından kendilerini yeterli hissettiklerini ve bunu okul ortamına yansıttıklarını belirtmektedir. Ayrıca Pukey ve Smith, okullarda yöneticilerin, sorunlarından arınmış bir şekilde öğretmenler ve aileler ile paylaşılan değerlere dayalı bir anlayış geliştirebileceklerini belirtmiştir. Ancak böyle bir anlayışın geliştirilebilmesi yüksek düzeyde etkileşim, mesleki doyum, bedensel ve ruhsal iyilik hali, yöneticilerin donanım ve moral desteği, akademik başarıya ilişkin yüksek beklenti, sınıf mevcutlarının öğretmen - öğrenci etkileşimine uygun olması, canlı bir sosyal ilişki ve öğrencilerin hoşnut olduğu ve kendilerini ait hissettikleri bir ortam gibi etmenlere bağlıdır.

Okullarda söz konusu gelişmelerin yaşanmasında okul yöneticilerinin belirleyici bir role sahip olduğu açıktır. Daha önce gerçekleştirilen ve okulların etkililiği ile okul yönetimleri arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya çıkaran eğitim yönetimi araştırmaları da bu gerçeği ortaya koymaktadır (Ekinci, 2010). Gümüşeli (2001) ve Kartal'a (2016) göre okul yöneticileri etkili okullar oluşturma sürecini başarılı bir şekilde yönetebilmek için eğitim sistemini, kendi okullarını ve bu okulları çevreleyen sistemik etmenleri tanımalı, kendilerinin sürekli değişmekte olan rollerini de bu bağlamlar çerçevesinde değerlendirmelidir. Dolayısıyla okulların etkililik düzeyini ve öğretimin niteliğini belirleyen en önemli etmenlerden bir tanesi bu yöneticilerin yetkinlik düzeyleridir.

Türkiye'de uygulamaya bakıldığında okul yöneticilerinin çoğunlukla yönetmelikler ile belirlenmiş görev ve sorumlulukları çerçevesinde hareket ettiği, bu görev ve sorumlulukların (2508 Sayılı T.D.) çoğunlukla Milli Eğitim Bakanlığı, kısmen ise ilçe ve il milli eğitim müdürlükleri tarafından belirlendiği görülmektedir. Bu durum, okul yöneticilerinin istenilen düzeyde yetkiye sahip olamamalarına ve liderlik davranışlarının da sınırlı düzeyde kalmasına yol açmaktadır. Merkezden belirlenen işleyiş düzeni, yetkilerin yoğun olarak merkezde toplanmasından dolayı okul yöneticilerine sınırlı yetki ve ağır sorumlulukla ifade edilebilecek bir iş yükü getirmiştir. Birtakım araştırmalar bu durumu desteklemektedir. Örneğin Keser ve Gedikoğlu (2008, s.18) liselerde yöneticilik yapmakta olan okul müdürlerinin yetki ve sorumluluklarını kullanma düzeylerinin incelenmesi için yaptıkları araştırmada okul müdürlerinin yetki ve sorumluluklarındaki dengesizliğin en önemli sebebinin eğitim sisteminin merkeziyetçi yapısı olduğunu belirlemişlerdir. Bunun yanında Silman ve Şimsek (2009) de Türkiye'de okul yöneticilerinin uygulamalarının etkisiz olduğunu ve bunun sebeplerinden birinin ağırlıklı merkeziyetçi yapı, sınırlı eğitim ve gelişim imkânları ve okul çalışanları arasında etkisiz iletişim ve işbirliği olduğunu belirtmişlerdir. Ancak söz konusu yapıya rağmen bu durum, okul yöneticilerinin okullarındaki eğitsel niteliği yükseltmek için alabilecekleri ek

sorumlulukları engellememekle beraber, Gökçe'ye (2009) göre okul yöneticileri, yeterli düzeyde yetkinlik ve motivasyon sağlandığında okullarının iklimini ve uygulamalarını olumlu yönde değiştirecek güce sahiplerdir. Merkezi yapı ve politikaların yanında bir okuldaki hâkim yönetim anlayışında okul çalışanlarının tutumları, okulun fiziksel ortamı ve içinde bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik yapısı gibi bir dizi değişkenin etkili olduğu söylenebilir (Aydın, 2009). Yukarıda sözü edilen ve mevcut sisteme dayalı yapısal sorunların okul yöneticileri üzerinde olumsuz etkiler oluşturması ve motivasyonları üzerinde olumsuz etkiler oluşturması muhtemeldir. Bu durumun da okul yöneticilerinin yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilecek temel sebepler oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Okul yöneticilerinin uygulamalarını ve bu uygulamalarının başarı düzeyini etkileyen yapısal sebeplerin yanında bir takım kişisel sebepler olabileceği de, son yıllarda okul çalışanlarının ruhsal ve bedensel iyilik durumunu (well-being) inceleyen araştırmalar tarafından ortaya konmaktadır (Bektaş, 2013; Aydoğan, 2013; Konu, Alanen, Lintonen ve Rimpelä, 2002; Scott ve Dinham, 2003). Ancak bu çalışmaların ağırlıklı bir kısmı öğretmenlerin iyilik durumunu araştırmaya yönelmiş, okul yöneticilerine yönelik bu tür araştırmalar yetersiz kalmıştır. Hâlbuki okul yöneticilerinin görev ve sorumlulukları düşünüldüğünde, kendilerinin de stres, yorgunluk, zayıflayan toplumsal ilişkiler, mesleğe yönelik azalan ilgi ve tükenmişlik gibi bir takım durumlar yaşayabilecekleri ve bunların kendileri üzerinde olumsuz etkiler bırakabileceği düşünülmelidir. Öğretmenlerle beraber okul yöneticilerinin de kendilerini okullarda mutlu, sağlıklı ve güvende hissetmelerini, akademik başarıyla, bütünleştirici bir okul iklimiyle ve olumlu okul yaşantılarıyla ilişkilendirmek mümkündür (Mok ve Flynn, 2002).

Algılanan Yaşam Kalitesi

Algılanan yaşam kalitesi üzerinde uzlaşmış bir tanım olmamakla birlikte çeşitli tanımlamaları mevcuttur. Dew ve Huebner (1994) yaşam kalitesini bireyin yaşam koşullarıyla ilgili olarak kendini değerlendirdiği iyilik düzeyi olarak tanımlamıştır. Higginson ve Carr (2001) ise yaşam kalitesini psikososyal etmenlerin bireyin refah, sağlık, toplumsal ve çevresel özelliklerine olan etkisini anlamaya çalışmak için kullanılabilen çok boyutlu ve değişken bir kavram olarak tanımlamıştır. Ayrıca yaşam doyumu, iyilik hali, sağlık, engellilik ve işlev gibi bir takım olguların yaşam kalitesi ile ilgili olabileceğini belirtmiştir. Dünya Sağlık Örgütü de yaşam kalitesini birey hayatının en somut özelliklerinden olan ve içinde bulunduğu psikolojik, çevresel, sosyal ve fiziksel koşulları yansıtan bir boyut olarak tanımlamıştır (WHOQOL Group, 1998). Tüm bu tanımlamalar bir arada düşünüldüğünde yaşam kalitesinin genel ve sürekli bir iyi olma hali olarak ele alınabileceği, mutluluk, tatmin ve hoşlanma gibi olumlu veya bunların tersini ifade eden olumsuz deneyimleri içerebileceği anlaşılmaktadır (Linnakyla ve Brunnell, 1996). Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Grubu'na göre yaşam kalitesi alanları çevresel, psikolojik, sosyal ilişkiler ve bedensel olarak sınıflandırılabilir. Çevresel alan fiziksel güvenlik, finansal kaynaklar, sağlık ve sosyal bakıma ulaşılabilirlik, ev çevresi, yeni bilgilere ve becerilere ulaşma fırsatı alt boyutlarını; psikolojik alan pozitif ve negatif düşünceler, düşünme, öğrenme, hafıza, beden imajı ve kendine güven alt boyutlarını; sosyal ilişkiler alanı kişisel ilişkiler, sosyal destek ve cinsel aktivite alt alanlarını; bedensel alan da ağrı ve rahatsızlık, enerji, halsizlik, yorgunluk, uyku ve dinlenme, hareket edebilme, günlük yaşam aktiviteleri, ilaçlara ve tedaviye bağımlı olma durumu ve çalışma kapasitesi gibi alt boyutları içermektedir. Bu araştırmada kullanılan ölçek katılımcıların bu boyutlara dair algılarını incelemektedir.

Yaşam kalitesi son yıllarda birçok eğitim araştırmasında işlenen temel değişkenlerden biri olmuştur. Araştırmacılar, çalışmalarında yaşam kalitesinin çeşitli boyutlarını ele almıştır. Bu boyutlar arasında bireyin değerler sistemi ve kültürel yapısı, psikolojik ve bedensel sağlığı, içinde bulunduğu koşullar ve beklentileri açısından yaşamı algılaması gibi çeşitli öğeler bulunmaktadır (Belek, 1998). Shawaryn, Schiaffino ve Johnston (2002) yaşam kalitesini işlevsel olarak tanımlayan dört özellik üzerinde durmuşlardır. İlk olarak, yaşam kalitesi öznelidir

ve yaşam kalitesine yönelik algılar kişiler arası farklılık gösterebilir. İkinci olarak, yaşam kalitesi çok boyutludur çünkü kişinin deneyimlerinin işlevsel boyutlarının her birini içerir. Üçüncü olarak, yaşam kalitesi insan hayatındaki psikolojik, fizyolojik ve sosyal değişkenlerin bir çıktısını ifade eder. Son olarak, yaşam kalitesi zamana bağlı olarak değişkenlik gösterebilir; yaşam kalitesinde iyileşmeler ve bozulmalar gerçekleşebilir.

Okul sistemindeki paydaşların yaşam kalitesinin yüksek olması, öğrencilerin eğitsel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini hızlandırırken yönetici, öğretmen ve veli arasındaki işbirliğini güçlendirir ve okul ortamında kendilerini mutlu ve güvende hissetmelerini sağlar (Mok ve Flynn, 2002). Buna ek olarak okullarda yaşam kalitesinin yüksek olması, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin sosyal yaşamlarının ve iyilik hallerinin bir yansıması olmakla beraber, bu paydaşların okullardaki etkililiğine de olumlu yönden katkılar yapar. Örneğin bu okullarda öğrencilerin hem okul süresince hem de sonrasında olumlu yaşam deneyimlerine sahip olduğu, öğretmenlerin iş kaynaklı stres ve tükenmişlik gibi sorunlarla daha az karşılaştığı ve okul yöneticilerinin de akademik başarıyı ve olumu iklimi geliştirici şekilde liderlik edebileceği belirtilmiştir (Slee, 1992).

Bu araştırma, öğrenciler ve öğretmenlere kıyasla, yaşam kalitesi çalışmalarında nadiren araştırmaların bir ögesi olmuş okul yöneticilerinin yaşam kalitesinin düzeyini belirlemeyi ve bir takım değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla aşağıda verilen iki araştırma sorusuna cevap aranmaktadır:

- 1) Okul yöneticilerinin mevcut yaşam kalitelerinin düzeyi nedir?
- 2) Okul yöneticilerinin yaşam kalitelerinin düzeyi bir takım değişkenlere göre (medeni durum, okul seviyesi, pozisyon, tecrübe, öğrenci ve öğretmen sayısı) anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

Yöntem

İlkokul ve lisede yöneticilik yapmakta olan okul müdürlerinin ve müdür yardımcılarının yaşam kalitesinin bir takım değişkenlere göre incelendiği bu araştırma betimsel nitelikte bir tarama çalışmasıdır. Tarama araştırmaları genellikle evren içinden seçilen bir örnek veya örneklem kullanılarak bu evren içindeki üyeler ile ilgili genel bir kanaate varmak amacıyla kullanılır (Karasar, 2003, s.79). Tarama yönteminin kullanıldığı araştırmalarda herhangi bir uygulama ve müdahale olmamakla beraber hakkında bilgi toplanmak istenen kişiler ve olaylar doğal seyri içinde değerlendirilir. Bu araştırmada da okul yöneticilerinin yaşam kalitesi düzeyleri, herhangi bir müdahalede bulunulmadan incelenmiş ve bir takım değişkenlere göre karşılaştırılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bir şehrinde görev yapmakta ve yaş ortalaması 42,13 olan 127 okul yöneticisidir (müdür ve müdür yardımcıları). Araştırmanın gerçekleştiği şehir ve katılımcılar 'uygunluk örnekleme' yoluyla seçilmiştir. Uygunluk örnekleme yöntemi tesadüfi yolla değil de karşımıza çıkan ya da ulaşabileceğimiz grupların örnekleme dâhil edilmesidir (Fraenkel, & Wallen, 2006; Robson, 2011). Araştırmanın bu şehirde gerçekleşmesinin sebebi ise, hedef evren olan okul yöneticilerinin ve araştırmacıların bulunduğu yer olmasıdır. Katılımcılar, kolay ulaşılabilir olmalarına dayalı olarak, araştırmacıların da bulunduğu bir toplantı dizisine katılan okul yöneticilerinden zamanı ve katılım koşulları uygun olan ve katılmak için onam verenler arasından seçilmiştir. Tablo 1'de araştırmacıların cinsiyeti, medeni durumu, pozisyon ve görev yaptıkları okul kademeleri ile ilgili bilgi verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcı özellikleri

Değişken	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	5	3,9
	Erkek	122	96,1
Medeni durum	Evli – eşi çalışıyor	20	15,7
	Evli – eşi çalışmıyor	77	60,6
Okul kademesi	Bekâr	30	23,6
	İlkokul	20	15,7
Pozisyon	Lise	107	84,3
	Okul müdürü	56	44,0
	Okul müdür yardımcısı	71	55,9

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için bir adet demografik bilgi formu ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Grubu tarafından geliştirilen (WHOQOL Group, 1998) World Health Organization Quality of Life-BREF (WHOQOL-BREF) yaşam kalitesi ölçeğinin Eser, Fidaner, Fidaner, Eser, Elbi, ve Göker (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan formu kullanılmıştır. Demografik bilgi formunda, yaş, cinsiyet, medeni durum, yöneticilik pozisyonu, deneyim ve görev yapılan okulun kademesi, öğrenci ve öğretmen sayıları gibi birtakım bilgilerin verilmesi istenmiştir. WHOQOL-BREF Türkçe formu ile de okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları ile ilgili veriler toplanması amaçlanmıştır.

WHOQOL-BREF, 26 maddeli ve dört boyutlu bir ölçektir. Bunlar 'fiziksel', 'psikolojik', 'sosyal ilişkiler' ve 'çevre' boyutlarıdır. WHOQOL-BREF ölçeğinin orijinal formunun oldukça yüksek psikometrik özellikleri vardır. Tüm ölçek için Cronbach α değeri kabul edilebilir düzeyde ($\alpha > .70$) olup bu değerler fiziksel, psikolojik, çevre ve sosyal ilişkiler boyutları için sırasıyla .82, .81, .80 ve .68'dir. Bu ölçeğin Türkçe formu Dünya Sağlık Örgütü'nün rehberliği ile adapte edilmiş ve boyut sayısı korunarak 2 madde eklenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun tüm ölçeği için geçerlilik (0.62) and güvenilirlik (0.83) katsayılarının tatmin edici düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ölçek, katılımcıların kendi yaşam kalitelerine yönelik algılarını belirttiği ve olumsuz göstergelerden olumlu göstergelere doğru artış gösteren (örn. 1=Hiç, 5=Tamamen) oluşmaktadır. Sorular, katılımcılara son iki hafta içinde değerlendirebilecekleri deneyimlerini sormaktadır (örn. 'Fiziksel çevreniz ne ölçüde sağlıklıdır?'). Bu ölçeğin toplam skoru yoktur. Her bir bölüm ve alan maksimum 20 puan veya 100 puan üzerinden skor alır. Ters maddeler çevrildikten sonra, ortalama puanların yüksek olması, yaşam kalitesinin de yüksek olarak algılandığı anlamına gelir. Bu araştırmada tüm ölçek için Cronbach α değeri $\alpha = .76$ olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır. Demografik bilgiler (cinsiyet, yaş, okul kademesi vs.) ve Yaşam Kalitesi Ölçeğine verilen cevaplar kodlanarak SPSS ortamına girilmiş ve analizler yapılmıştır. Tüm örnekleme ait demografik bilgilerin betimlenmesi ve yaşam kalitesi puanlarının belirlenmesi için betimsel istatistik analizi kullanılmıştır. Bunun yanında birtakım değişkenlere göre yaşam kalitesi puanları arasındaki farkın anlamlılık düzeyini belirlemek için *t*-testi kullanılmıştır. Son olarak yaşam kalitesinin toplamı ve dört boyutu arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Bu analizlerin kullanılmasında toplanan verilerin normal dağılmış olması belirleyici bir ölçüt olmuştur. Yapılan Kolmogorov – Simirnov ve Shapiro – Wilk testlerinde verilerin normal dağılım gösterdiği ($p > .05$) görülmüştür.

Bulgular

Bu araştırmada yöneticilerin algılanan yaşam kalitesi puanları betimlenmiş, çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bölümde yapılan analiz sonuçları sunulmaktadır.

Okul Yöneticilerinin Yaşam Kalitelerinin Betimsel Analiz Sonuçları

İlk olarak tüm okul yöneticilerinin algılanan yaşam kalitesi puanları hesaplanmış ve bu sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre okul yöneticilerinin, yaşam kalitesinin tüm boyutlarında ve toplam yaşam kalitesi algılarında ortalamanın (Orta derecede, Ne iyi ne kötü, Ne hoşnut ne değil, ‘Ara sıra) üstünde puanlara sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin kendilerini en iyi hissettiği boyutlar sosyal ilişkiler alanı ($X_{ort}=3,93$) ve bedensel alan ($X_{ort}=3,93$); en az iyi hissettiği boyut ise çevresel alan olmuştur ($X_{ort}=3,12$).

Tablo 2. Okul yöneticilerinin yaşam kalitelerinin betimsel analiz sonuçları

	N	Ortalama (X)	Standart sapma (ss)
Çevresel alan	127	3.12	.70
Psikolojik alan	127	3.88	.58
Sosyal ilişkiler alanı	127	3.93	.65
Bedensel alan	127	3.93	.61
Toplam yaşam kalitesi	127	3.72	.63

Okul Yöneticilerinin Medeni Durumuna Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Araştırmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları medeni durumlarına göre kıyaslanmış; bekâr ve evli yöneticilerin yaşam kalitesi puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Tablo 3). Toplam yaşam kalitesine bakıldığında evli yöneticilerin yaşam kalitesi puanları bekâr yöneticilerin puanlarından daha yüksektir ($t_{125}=2,963$, $p<.05$). Buna ek olarak evli yöneticiler çevresel alan ($t_{125}=2,816$, $p<.05$), psikolojik alan ($t_{125}=2,057$, $p<.05$) ve sosyal ilişkiler alanında ($t_{125}=4,202$, $p<.05$) bekâr yöneticilerden anlamlı düzeyde daha yüksek yaşam kalitesi düzeyi belirtmişlerdir.

Tablo 3. Okul yöneticilerinin medeni durumuna göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	t	P
Çevresel alan	Bekâr	43	2.72	.65	2.816	0.006*
	Evli	84	3.19	.69		
Psikolojik alan	Bekâr	43	3.63	.57	2.057	0.042*
	Evli	84	3.92	.58		
Sosyal ilişkiler alanı	Bekâr	43	3.42	.76	4.202	0.000*
	Evli	84	4.04	.58		
Bedensel alan	Bekâr	43	3.70	.62	1.856	0.066
	Evli	84	3.97	.60		

Toplam yaşam kalitesi	Bekâr	43	3.37	.61	2.963	0.010*
	Evli	84	3.78	.57		

* p<.05

Okul Yöneticilerinin Çalıştıkları Okul Kademesine Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Araştırmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları çalıştıkları okul kademesine göre kıyaslanmış; ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Tablo 4). Farklar anlamlı olmamasına rağmen, lisede çalışan okul yöneticilerinin toplam yaşam kalitesinde ve tüm boyutlarda ilkokulda çalışan yöneticilerden daha yüksek yaşam kalitesi ortalamalarına sahiptir.

Tablo 4. Okul yöneticilerinin çalıştıkları okul kademesine göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	t	p
Çevresel alan	Lise	51	3.21	.58	0.663	>0.05
	İlkokul	76	3.10	.73		
Psikolojik alan	Lise	51	3.89	.37	0.125	>0.05
	İlkokul	76	3.87	.61		
Sosyal ilişkiler alanı	Lise	51	3.97	.45	0.162	>0.05
	İlkokul	76	3.94	.68		
Bedensel alan	Lise	51	3.99	.50	0.551	>0.05
	İlkokul	76	3.91	.63		
Toplam yaşam kalitesi	Lise	51	3.77	.41	0.620	>0.05
	İlkokul	76	3.70	.55		

Okul Yöneticilerinin Pozisyonuna Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Araştırmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları yöneticilikteki pozisyonlarına göre kıyaslanmış; ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Tablo 5). Anlamlı olmayan bu farklara bakıldığında okul müdürlerinin psikolojik alanda ve sosyal ilişkiler alanında müdür yardımcılarının; müdür yardımcılarının ise çevresel alan, sosyal ilişkiler alanı ve toplam yaşam kalitesinde müdürlerden daha yüksek puanlara sahip olduğu görülebilir.

Tablo 5. Okul yöneticilerinin pozisyonuna göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	t	p
Çevresel alan	Müdür	56	3.04	.73	1.077	>0.05
	Müdür yardımcısı	71	3.17	.69		
Psikolojik alan	Müdür	56	3.91	.56	0.583	>0.05
	Müdür yardımcısı	71	3.84	.60		
Sosyal ilişkiler alanı	Müdür	56	3.85	.72	1.445	>0.05

	Müdür yardımcısı	71	4.01	.58		
Bedensel alan	Müdür	56	3.95	.56	0.499	>0.05
	Müdür yardımcısı	71	3.89	.65		
Toplam yaşam kalitesi	Müdür	56	3.69	.55	0.803	>0.05
	Müdür yardımcısı	71	3.73	.63		

Okul Yöneticilerinin Deneyim Yılına Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Okul yöneticilerinin deneyimi, meslekte geçirdikleri süre esas alınarak tanımlandığında, 10 yıldan az ve 10 yıldan fazla yöneticilik görevinde bulunan yöneticilerin yaşam kalitesi ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuş ve bu farklar tüm alanlarda 10 yıldan fazla deneyime sahip olanlar lehine gerçekleşmiştir (Tablo 6). Daha deneyimli yöneticilerin kendilerinden daha az deneyimli yöneticilerden toplam yaşam kalitesi ($t_{125}=1,905$, $p<.05$), çevresel ($t_{125}=2,669$, $p<.05$) ve sosyal ilişkiler ($t_{125}=2,192$, $p<.05$) alanlarında anlamlı düzeyde, psikolojik ve bedensel alanlarda da anlamlı olmayan düzeyde daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Okul yöneticilerinin deneyim yılına göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	T	p
Çevresel alan	10 yıldan az	78	3.03	.68	2.669	0.009*
	10 yıldan fazla	49	3.43	.69		
Psikolojik alan	10 yıldan az	78	3.87	.56	0.184	0.854
	10 yıldan fazla	49	3.89	.64		
Sosyal ilişkiler alanı	10 yıldan az	78	3.88	.66	2.192	0.030*
	10 yıldan fazla	49	4.18	.56		
Bedensel alan	10 yıldan az	78	3.87	.62	1.708	0.071
	10 yıldan fazla	49	4.10	.55		
Toplam yaşam kalitesi	10 yıldan az	78	3.66	.56	1.905	0.033*
	10 yıldan fazla	49	3.90	.63		

* $p<.05$

Okul Yöneticilerinin Okullarındaki Öğrenci Sayısına Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Araştırmada yöneticilerin yaşam kalitesi ortalamalarının karşılaştırıldığı başka bir değişken okullarındaki öğrenci sayısı olmuştur (Tablo 7). Okullarında 500'den daha fazla sayıda öğrenci bulunan yöneticiler, çevresel alan dışındaki tüm alanlarda okullarında 500'den daha az öğrenci bulunan yöneticilerden daha yüksek yaşam kalitesi ortalamalarına sahip olmalarına rağmen bu farklardan hiç biri istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ancak okullarında daha az öğrenci bulunan yöneticilerin daha yüksek yaşam kalitesine sahip olduğu tek alan olan çevresel alandaki fark anlamlı bulunmuştur ($t_{125}=2,090$, $p<.05$).

Tablo 7. Okul yöneticilerinin öğrenci sayısına göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	T	p
Çevresel alan	0-500 öğrenci	88	3.20	.68	2.090	0.011*
	500 üstü öğrenci	35	2.91	.73		
Psikolojik alan	0-500 öğrenci	88	3.84	.58	0.181	0.792
	500 üstü öğrenci	35	3.98	.58		
Sosyal ilişkiler alanı	0-500 öğrenci	88	3.94	.67	0.286	0.534
	500 üstü öğrenci	35	3.98	.62		
Bedensel alan	0-500 öğrenci	88	3.85	.60	1.710	0.063
	500 üstü öğrenci	35	4.06	.58		
Toplam yaşam kalitesi	0-500 öğrenci	88	3.71	.68	0.412	0.094
	500 üstü öğrenci	35	3.73	.57		

* p<.05

Okul Yöneticilerinin Okullarındaki Öğretmen Sayısına Göre Yaşam Kalitelerinin Kıyaslanması

Araştırmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları okullarındaki öğretmen sayısına göre kıyaslanmış; 30'dan fazla ve 30'dan az öğretmeni olan yöneticilerin yaşam kalitesi puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Tablo 8). Toplam yaşam kalitesine bakıldığında 30'dan fazla öğretmeni olan yöneticilerin toplam yaşam kalitesi puanları ($t_{125}=3,108, p<.05$) ve sosyal ilişkiler alan puanları ($t_{125}=2,668, p<.05$) öğretmen sayısı 30'dan az yöneticilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Çevresel, psikolojik ve bedensel alanlarda da öğretmen sayısı fazla olan yöneticilerin yaşam kalitesi algılarına yönelik puanlar daha yüksektir; ancak bu farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir

Tablo 8. Okul yöneticilerinin öğretmen sayısına göre yaşam kalitelerinin kıyaslanması

		N	Ortalama	ss	t	p
Çevresel alan	30'dan az	89	3.07	.68	1.053	0.086
	30'dan fazla	38	3.21	.74		
Psikolojik alan	30'dan az	89	3.83	.58	1.115	0.073
	30'dan fazla	38	3.96	.57		
Sosyal ilişkiler alanı	30'dan az	89	3.84	.69	2.668	0.041*
	30'dan fazla	38	4.17	.46		
Bedensel alan	30'dan az	89	3.90	.62	0.558	0.381
	30'dan fazla	38	3.96	.57		
Toplam yaşam kalitesi	30'dan az	89	3.66	.70	3.108	0.033*
	30'dan fazla	38	3.83	.56		

* p<.05

Yaşam Kalitesi Ölçeğinin Boyutları Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmada tüm katılımcılardan oluşan örneklem dikkate alındığında yaşam kalitesi ölçeğinin toplamı ve boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bu ilişkilerin derecesi ile istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Tablo 9'da gösterilmiştir. Tüm değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmakla birlikte, korelasyon katsayısı en güçlüden en az güçlüye doğru sıralandığında bu sıralamanın psikolojik alan ve çevresel alan ($r = ,65, p < .01$), bedensel alan ve sosyal ilişkiler alanı ($r = ,54, p < .01$), çevresel alan ve sosyal ilişkiler alanı ($r = ,47, p < .01$), psikolojik alan ve sosyal ilişkiler alanı ($r = ,43, p < .01$), bedensel alan ve psikolojik alan ($r = ,42, p < .01$), toplam yaşam kalitesi ve psikolojik alan ($r = ,32, p < .01$), bedensel alan ve çevresel alan ($r = ,31, p < .01$), toplam yaşam kalitesi ve çevresel alan ($r = ,30, p < .01$), toplam yaşam kalitesi ve sosyal ilişkiler alanı ($r = ,22, p < .05$) ve toplam yaşam kalitesi ve psikolojik alan ($r = ,20, p < .05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Yaşam kalitesi ölçeğinin boyutları arasındaki ilişkiler

	Toplam yaşam kalitesi	Çevresel alan	Psikolojik alan	Sosyal ilişkiler alanı	Bedensel alan
Toplam yaşam kalitesi	-	.30**	.32**	.22*	.20*
Çevresel alan		-	.65**	.47**	.31**
Psikolojik alan			-	.43**	.42**
Sosyal ilişkiler alanı				-	.54**
Bedensel alan					-

** $p < .01$

* $p < .05$

Tartışma

Çalışmada okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları belirlenmiş ve toplam yaşam kalitesi ortalaması 3.72 olarak tespit edilmiştir. Özeld bedensel alan ve sosyal ilişkiler alanlarında yaşam kalitesi algısı ortalaması 3.93, psikolojik alanda 3.88 ve çevresel alanda 3.12 olarak tespit edilmiştir. Bu durum, yöneticilerin genel olarak psikolojik, bedensel, sosyal ve çevresel alanlarda katılımcıların genelinde herhangi bir sorun belirtisi olmadığı anlamına gelmektedir. Çalışmada okul yöneticilerinin statüleri ve eğitim düzeyleri göz önüne alındığında, Diener vd. (1993) gibi bazı araştırmacılar, yaşam kalitesinin toplumun önemli bir kısmına göre eğitim düzeyi ve statüsü yüksek olan okul yöneticilerinin yaşam kalitesinin bu durumdan olumlu etkilenebileceğini iddia etmiştir. Ancak Argyle (1999) bu çıkarımlar yapılırken, sadece statü ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin yaşam kalitesini açıklamaya yetmeyeceğini, başka tür değişkenler ve olayların da yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Okul yöneticilerinin genelinde yaşam kalitesinin ortalamalarının 3,12 ile 3,93 arasında olması yaşanan ciddi bir sorun belirtisini ortaya çıkarmasa da, katılımcıların genelde yaşam kalitelerinden çokça, çoğunlukla veya tamamen memnun olduğu da ifade edilemez. Örneğin bedensel, sosyal ve psikolojik alanlarda yaşam kalitesine bakıldığında okul yöneticilerinin sağlık durumlarından, çevreleriyle olan ilişkilerinden ve mevcut ruh hallerinden iyiye yakın düzeyde hoşnut olduğu söylenebilir. Bedensel ve psikolojik yaşam kalitesinin mevcut düzeyi, araştırma örnekleminin görece / kısmen genç olarak tanımlanabilecek bir yaş ortalamasına (42,13) ve yaşanan stresli deneyimlerin üstesinden gelebilecek bir dayanıklılığa sahip olmasıyla (Kaçmaz, 2005), sosyal ilişkilerin mevcut düzeyi katılımcılarının çoğunun evli olması veya sürekli iletişim halinde oldukları bir meslek koluna ait olmalarıyla açıklanabilir. Çevresel alandaki bulgular, içinde yaşanan ve çalışılan çevrenin fiziki ve psikososyal koşullarından orta

düzye bir memnuniyeti göstermekte, bu durumun da okul yöneticilerinin görev yaptığı şehir ile bölgenin sosyoekonomik ve çevresel anlamda gelişime ihtiyacı olan bir bölge olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında, bu çalışmanın bağlamında incelenmeyen yöneticilerin özel yaşamlarındaki deneyimleri de kendi çevresel deneyimlerini etkileme olanağına sahiptir.

Yaşam kalitesinin birtakım değişkenler açısından karşılaştırma sonuçlarına bakıldığında, evli yöneticilerin bekâr yöneticilerden tüm alanlarda daha yüksek yaşam kalitesine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, evliliğin yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkisinin saptandığı önceki araştırmalar ile de uyumludur (Lerner, Levine, Malspeis ve D'Agostino, 1994). Yaşam kalitesinin boyutları bir bütün olarak değerlendirildiğinde evli yöneticilerin puanlarının anlamlı düzeyde bekârlardan daha yüksek olması, kendilerinin sürekli etkileşim içinde oldukları eş veya aile ortamının kendilerinin sosyal, psikolojik ve bedensel olarak iyi olma durumlarına katkıda bulunabileceği ile ilişkilendirilebilir (Yıldırım ve Hacıhasanoğlu, 2011). Myers'da (1999) yakın ilişki kurma ihtiyacının karşılandığı evlilik gibi durumlarda insanların bedensel ve duygusal yaşam kalitelerinin daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmada yöneticilerin görev yaptıkları okulların kademesi açısından yaşam kalitesi puanlarına bakıldığında arada anlamlı farklılıklar olmadığı; ancak tüm alanlarda lisede görev yapan yöneticilerin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Her iki okul kademesinde yöneticilerin üstlendiği rollerin ağırlığı ve sorumlu oldukları öğrenci özellikleri düşünüldüğünde (Ekinci, 2010; Onural, 2002), iş yoğunluğu ve bunun yansımaları açısından her iki kademe arasında büyük bir fark olmadığı değerlendirilebilir. Sonuç olarak, her iki kademedeki yöneticilerin tüm alanlarda ortalamanın üstünde olan algıları, bireysel algılar hariç tutulduğunda, katılımcıların genelini yaşadığı ve yaşam kalitelerini kötü olarak tanımlayabilecekleri olayların yaşanmadığı veya yaşansa da bunların yaşam kalitelerini önemli düzeyde etkilemediği söylenebilir.

Okul yöneticilerinin pozisyonlarına bakıldığında, müdür ve müdür yardımcılarında yaşam kalitesi puanlarına göre anlamlı farklar bulunmamıştır. Bu durum, müdür ve müdür yardımcılarının yaşam kalitesi algılamalarında benzerlik olduğunu göstermektedir. Bu benzerlikler özel hayattaki deneyimlerle açıklanabileceği gibi, profesyonel alanda her ikisinin de üstlendiği görev ve sorumlulukların benzerlikleriyle ve niteliğiyle de açıklanabilir. Bu durumda statüler arasında anlamlı farklar bulunmaması, Argyle'in (1999) farklı yaşam kalitelerinin statünün yanında farklı etkilerinin olabileceği iddiasının geçerli olabileceğini hatırlatmaktadır.

Okul yöneticilerinin yaşam kalitesi algıları, meslekte yönetici olarak geçirdikleri deneyim açısından karşılaştırılmış ve daha deneyimli yöneticilerin, toplam yaşam kalitesi, çevresel ve sosyal alanda anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalara sahip olduğu bulunmuştur. Farklı meslek grupları ile yapılan çoğu araştırma (örn. Reisig ve Roger, 2000), deneyimin bireylerin yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkileri olabileceğini göstermiştir. Özel olarak okul yöneticilerinin deneyim süreleri ile yaşam kaliteleri üzerinde yapılmış çalışma bulunamamışken, çoğu araştırma deneyimli okul yöneticilerinin iş yükü kaygı düzeylerinin genç olan okul yöneticilerinininkinden daha az olduğunu (Karabulut, 2015), okul yöneticilerinin deneyimlerinin olumlu tutum beslemelerini sağladığını (Kondakçı vd., 2010) ve bilgi, iletişim ve yönetim gibi çoğu alanda yetkinlik kazanmasına (Kadalkal, 2006) yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada da deneyimin okul yöneticilerinin mesleki yeterlilik ve yönetim becerilerine katkı sunduğu ve bu durumun da yaşam kalitelerine olan algılarını olumlu etkilediği iddia edilebilir.

Bir okulda bulunan öğrenci ve öğretmen sayılarına göre okul yöneticilerinin yaşam kaliteleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. İlk olarak öğrenci sayısı 500'den az olan

yöneticilerin, fazla olan yöneticilerden çevresel alanda daha iyi hissettiği anlaşılmaktadır. Mevcut bulgular, daha önce yapılan benzer temalı araştırmaları doğrulamayan farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Örneğin Karabulut (2015), öğrenci sayısı fazla olan okul yöneticilerinin yönetim süreci kaygı düzeylerinin az olan okul yöneticilerinininkinden anlamlı düzeyde düşük olduğunu göstermiştir. Bu çalışmadaki sonuç, öğrenci sayısının yanında kişisel deneyimler, okul kültürlerinin farklılığı ve çevre koşullarının yaşam kalitesi üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu araştırmada çevresel alanda yaşanan farklılığın, öğrenci sayısının fazlalığının okul müdürlerinde oluşturduğu olumsuz algı ile açıklanabilir. Örneğin okul müdürleri doğal çevrenin yanında toplumsal çevrenin (ev ortamı, dinlenme, sağlık hizmetleri vb.) kalitesini de düşünmüş ve yaşam kalitelerini bütüncül anlamda değerlendirmiş olabilir.

Öğretmen sayısı açısından değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinden okullarında çalışan öğretmen sayısı 30'dan fazla olanlar az olanlardan, tüm alanlarda daha yüksek ortalamalara sahiptir. Bu alanlar arasında toplam yaşam kalitesi ve sosyal ilişkiler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, öğretmen sayısının yeterli ve özellikle yöneticiler ile öğretmenler arasında iletişimin yapıcı, işbirlikçi ve etkili olduğu okullarda yöneticiler için bir destek mekanizmasına dönüşebilmekte, yaşam kalitelerini de etkileyebilmektedir (Emlek, 2005). Nitekim Keskin de (2012) öğretmen ve destek personelinin yetersiz olduğu durumlarda okul yöneticilerinin stres ve kaygı düzeylerinin yükselme eğiliminde olduğunu ifade etmektedir.

Son olarak yaşam kalitesinin tüm alanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu durum, yaşam kalitesinin bütüncül bir kavram olmasının yanında boyutlarının birbirini etkilediği görüşünü de doğrulamaktadır (Ravens-Sieberer ve Bullinger, 2000). Bu noktada yüksek düzeyde olan psikolojik alan, bedensel alan, sosyal ilişkiler alanı ve çevresel alan arasındaki ilişki dikkat çekicidir. Ekolojik kuramı doğrulayan bu bulgu, bireyin psikolojik statüsü ve çevre (fiziksel, kültürel vs.) özellikleri arasındaki dinamik ilişkiyi ve bu ilişkide her iki elementin birbirini önemli oranda etkilediğini göstermektedir (Bronfenbrenner, 2005). Başka bir deyişle bireyin fiziksel işlevleri, ruhsal durumu, aile içindeki ve dışındaki toplumsal ilişkileri ve çevreden etkilenmişlik düzeyleri bireyin işlevselliğini ve yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir (Testa ve Simonson, 1996).

Sonuç

Okul yöneticilerinin yaşam kalitesi, sundukları hizmetin niteliğini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Yaşam kalitesi yüksek olan okul çalışanlarının okuldaki performanslarının iyileşeceği ve bu durumun öğrencilerin okul performanslarını da geliştireceği ifade edilmiştir (Briner ve Dewberry, 2007). Gelişim ve öğrenmenin üst düzeyde olduğu bir okul ikliminin geliştirilmesi, yöneticinin de etkiliğini, performansını ve davranışlarını geliştirir. Öte yandan böyle bir okul iklimi de ancak yöneticinin temel ihtiyaçlarını karşılayabildiği, iyi, mutlu ve yeterli hissettiği ortamlarda gelişebilir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin iyilik halinin gelişimini kolaylaştırmanın okuldaki koşulların iyileştirilmesi ile ilişkisinin farkına varılıp okul koşullarının iyileştirilmesi bir gerekliliktir. Bu nedenle yaşam kalitesinin hem bireysel hem de kurumsal ve toplumsal alanlardaki eğitim politikalarında yer alması oldukça önemlidir. Çalışmada yaşam kalitesinin önemli yordayıcıları olarak medeni durum, çalışılan okul kademesi, çalışma yılı, öğrenci ve öğretmen sayısı gibi etmenler tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, okul yöneticilerinin iletişim becerilerinin geliştirilmesi, stres kaynakları ve özel hayatta yaşayabilecekleri bir takım sorunlar ile başa çıkması, dolayısıyla da okulda etkili bir liderlik yapabilmesi için kurumsal düzeyde yeterli önlemlerin alınarak okul yöneticileri için programlar düzenlenmesi ve destekleyici grupların oluşturulması önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de okul yöneticilerinin yaşam kalitesini inceleyen nadir araştırmalardan biri olmasına rağmen çalışmanın bir takım sınırlılıkları mevcuttur. Bu sınırlılıklarından biri, anket yöntemiyle tespit edilen genel eğilimlerin yanında bireysel ve

derinlemesine düşüncelerin toplanamaması ve okul yöneticilerinin mevcut yaşam kalitelerini etkileyen faktörlerin ve bu faktörler arasındaki ilişkinin yeterince anlaşılabilmesidir. Bu nedenle, tükenmişlik, özel hayat deneyimleri, okul içi deneyimler ve iş doyumunu gibi yaşam kalitesini etkileyebilecek ilişkili faktörlerin derinlemesine incelendiği çalışmalar yapılması bir ihtiyaçtır. Öte yandan, verilerin bir şehirde çalışan yöneticilerden toplanması sebebiyle daha çok sayıda okul yöneticisinin daha çeşitli bölgesel özellikleri temsil ettiği çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Argyle, M. (1999). Causes and correlates of happiness. D. Kahneman, E. Diener ve N. Schwarz (Ed.), *Well-being: Foundations of hedonic psychology: Foundations of hedonic psychology* içinde (s.353-373). New York: Russell Sage Foundation.
- Aydın, A. (2009). *Sınıf yönetimi*. (10. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydoğdu, İ. (2013). Evaluation of school administrator's life quality in terms of some certain variables. *Eğitim ve Bilim*, 167, 327-335.
- Bektaş, F. (2013). *Okul yöneticilerinin davranışları, iş yaşamı kalitesi ve öğretmen performansının öğrenci açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Belek, İ. (1998). *Sınıf, Sağlık, Eşitsizlik*. İstanbul: Sorun yayınları.
- Briner, R., ve Dewberry, C. (2007). *Staff wellbeing is key to school success: A research study into the links between staff wellbeing and school performance*. London: Worklife Support Ltd.
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human: Bioecological theory of human development*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dew, T. L., ve Huebner E. S. (1994). Adolescent's perceived quality of life: An exploratory investigation. *Journal of School Psychology*, 32, 185-199.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L., ve Diener, M. (1993). The relationship between income and subjective well-being: Relative or absolute?. *Social Indicators Research*, 28(3), 195-223.
- Ekinci, A. (2010). İlköğretim okullarında çalışan müdür ve öğretmenlerin mesleki sorunlarına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 9 (2). 734-748.
- Emlek, K. (2005). *İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin iş doyum ve mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Eser, E., Fidaner, H., Fidaner, C., Eser, S.Y., Elbi, H., ve Göker, E. (1999). Yaşam kalitesinin ölçülmesi, WHOQOL-100 ve WHOQOL-Brief. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 7, (Ek Sayı:2), 5-13.
- Fraenkel, J., Wallen, N.; (2009). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw Hill.
- Gökçe, F. (2009). Behaviour of Turkish elementary school principals in the change process: An analysis of the perceptions of both teachers and school principals. *Educational Management Administration & Leadership*, 37, 198-215.
- Gümüşeli, A. İ. (2001). Çağdaş okul müdürünün liderlik alanları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 7(4), 531-548.
- Higginson, I. J., ve Carr, A. J. (2001). Using quality of life measures in the clinical setting. *Bmj*, 322(7297), 1297-1300.
- Kaçmaz, N. (2005). Tükenmişlik sendromu. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 68, 29-32.
- Kadakal, A. 2006. *Mesleki ortaöğretim kurumlarında yürütülen örgütsel takım çalışmalarında verimliliği etkileyen faktörler*(İstanbul ili, Kartal ve Şişli ilçeleri örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karabulut, A. (2015). *Okul yöneticilerinin yönetici kaygı düzeyleri ile çatışma yönetimi stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kartal, S. E. (2016). Determining school administrators' perceptions on institutional culture: A qualitative study. *Educational Process: International Journal*, 5(2), 152-166.
- Keser, Z., ve Gedikoğlu, T. (2008). Determining the extent to which high school principals exercise their authority and responsibility. *International Journal of Human Sciences*, 5(2), 1-23.
- Keskin, U. (2012). *Okul yöneticilerinin örgütsel stres faktörlerinin incelenmesi (Uşak ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi.
- Kondakçı, Y., Zayim, M., ve Çalışkan, Ö. (2010). Okul yöneticilerinin değişime hazır olma tutumlarının okulun öğretim düzeyi yöneticilerin deneyimi ve okul büyüklüğü bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 155-175.
- Konu, A., Alanen, E., Lintonen, T., ve Rimpelä, M. (2002). Factor structure of the school well-being model. *Health Education Research*, 17(6), 732-742.
- Lambert, L., Walker, D., Zimmerman, D. P., Cooper, J. E., Lambert, M. D., Gardner, M. E., ve Slack, P. J. F. (1995). *The constructivist leader*. York: Teachers College Press.
- Lerner, D. J., Levine, S., Malspeis, S., ve D'Agostino, R. B. (1994). Job strain and health-related quality of life in a national sample. *American Journal of Public Health*, 84(10), 1580-1585.
- Linnakyla, P., ve Brunell, V. (1996). Quality of school life in the Finnish and Swedish speaking schools in Finland. M. Binkley, K. Rust, T Williams (Ed.), *Reading literacy in an international perspective* içinde (s.203-217). U.S. Department of Education Office of Educational Research and Improvement NCES.
- Louis, K. S. (1998). Effects of teacher quality of work life in secondary schools on commitment and sense of efficacy. *School Effectiveness and School Improvement*, 9, 1-27.
- Memduhoğlu, H. B. (2007). Türk eğitim sisteminde okulların yönetimi ve okul yöneticilerinin yetiştirilmesi sorunsalı. *Milli Eğitim Dergisi*, 176, 86-96.
- Mok, M. M. C., ve Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: A path model. *Learning environments research*, 5(3), 275-300.
- Myers, D. C. (1999). Close Relationships and Quality of Life. D. Kahneman, E. Diener, N. Schwarz (Ed.), *Well-Being: Foundations of hedonic psychology: Foundations of hedonic psychology* içinde (s.374-392). New York: Russell Sage Foundation.
- Onural, H. (2002). *MEB merkez teşkilatı eğitim yöneticilerinin görevlerini icra ederken karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış doktora tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ozdemir, T. Y., ve Yirci, R. (2015). A Situational Analysis of Educational Supervision in the Turkish Educational System. *Educational Process: International Journal*, 4, 56-70.
- Praisner, C. L. (2003). Attitudes of elementary school principals towards the inclusion of students with disabilities. *Council for Exceptional Children*, 69, 135-145.
- Purkey, S. C., ve Smith, M. S. (1983). Effective schools: A review. *The Elementary School Journal*, 83(4), 427-452.
- Ravens-Sieberer, U., ve Bullinger, M. (2000). Subjektive gesundheit und gesundheitsverhalten von kindern und jugendlichen--eine befragung hamburger sch³ler im rahmen der schulörztliche Untersuchung. *Gesundheitswesen*, 62(3), 148-55.
- Reisig, M. D., ve Roger B. P. (2000). Experience, quality of life, and neighborhood context: A hierarchical analysis of satisfaction with police. *Justice quarterly*, 17, 607-630.
- Robson, C. (2011). *Real world research: A resource for users of social research methods in applied settings*. Chichester: Wiley.
- Scott, C., ve Dinham, S. (2003). The development of scales to measure teacher and school executive occupational satisfaction. *Journal of Educational Administration*, 41(1), 74-86.
- Shawaryn, M. A., Schiaffino K. M., ve Johnston, M. V. (2002). Determinants of perceived quality of life in multiple sclerosis: the role of illness intrusiveness. *Multiple Sclerosis*, 8, 310-318.
- Silman, F., ve Simsek, H. (2009). A comparative case study on school management practices in two schools in the United States and Turkey. *Compare*, 39, 483-496.

-
- Skevington, S. M., Lotfy, M., ve O'Connell, K. A. (2004). The World Health Organization's WHOQOL-BREF quality of life assessment: Psychometric properties and results of the international field trial: A report from the WHOQOL Group. *Quality of Life Research*, 13, 299–310.
- Slee, R. (1992). *Discipline in Australian public education: Changing policy and practice*. Australian Council for Educational Research.
- Testa, M. A., ve Simonson, D. C. (1996). Assessment of quality-of-life outcomes. *New England Journal of Medicine*, 334(13), 835-840.
- WHOQOL Group (1998). Development of The World Health Organization WHOQOL-BREF quality of life assessment. *Psychological Medicine*, 28, 551-558.
- Yıldırım, A., ve Hacıhasanoğlu, R. (2011). Sağlık Çalışanlarında Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Değişkenler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 61-68.
-